

КРЪСТАН ДЯНКОВ
МЕЛАМЪД В СВЕТА НА
БЕЗДОМНИТЕ НЕПОЗНАТИ

chitanka.info

„Наемателите“ на Бърнард Меламъд още веднъж ще въведе българския читател в задушаващо плътната атмосфера на една от основните, традиционно стари теми на американската литература — расовия конфликт. Конфликт, също традиционен и дори вече банален и за картината на американското общество, основано на противоречия, между които очевидно не може да съществува примирие, изтъкано от насилие, което е сякаш родилен белег на тази нация, зачената и родена в свобода. Разнородна, стекла се отвред общност, над чиито бездънни социални бездни и до ден-днешен не могат да се опънат каквито и да било мостове, тази Америка от историята, от нашите спомени и от личния ни сблъсък с нея, кога митична и легендарна, кога прозаична и прозрачна в очите на изследователя, продължава да смайва света и разумното човечество със своите триумфи, но и с шеметните си падения. Има ли наистина нещо по-непредсказуемо днес от тази държава континент? Кънтяща от кристалната чистота на своето революционно утро, в което се носи рефренът на Парижките барикади, създадена като че ли да освети бъдните друмища на изхабения, морално одрипавял Стар свят, тя е същевременно своето пълно отрицание, опровергаващо в цивилната си практика приложимостта на идеите генезис. Закърмена с мечтата по един непомръкващо бляскав хоризонт, тя непрестанно го забулва в димните завеси на своите болнави комплекси, в лепкавата маска на ненужно разплискана кръв, в непрогледната чернота на един всемогъщ и всеобщ параноиден страх. И с това сама осъжда своята мечта, за да стане тя болезнено позната на света като „американска“, сиреч неосъществима. Да си припомним само колко пъти се е стигало в нейната биография току до радикалното разрешаване на расовия проблем. „Малката жена“ Хариет Бичър Стоу, както я бе нарекъл Ейбрахам Линкълн, нададе първия тръбен зов на „голямата война“, Гражданската, и от колибата на нейния чичо Том до Гетисбърг оставаше само една крачка. Президентът я направи, подписа закона за освобождаването на черните роби и плати за това с живота си, твърде евтино отдаден срещу цената на един билет за театър „Форд“. Било е 1865 година. Близо век по-късно, в 1954 година, Върховният съд на Съединените американски щати постановява „с цялата подходяща бързина“ да се осъществи повсеместна десегрегация на училищата в южните щати, но белите качулки хладнокръвно бяха пратили вече на оня свят ученика негър Емет Тил. Расовото

напрежение в 60-те години бе достигнало точката, от която връщане няма. Дискриминацията и омразата — по най-естествения природен, пък и социален механизъм на противодействието — бяха вече стигнали до двата си закономерни антипода: белия и черния расизъм. Срещу Ку Клукс Клан и Джон Бърч застанаха Черните пантери и Черните мюсюлмани. Какъв романтично героичен опит на по-слабия да мери сили едва ли не на равни начала с по-силния, по-богатия, с въоръжения до зъби!

Към тези времена ни връща сега романът „Наемателите“, за да се прибави и гласът на неговия автор към множеството американски литературни произведения, заквасени в мътилката на расовите отношения. Негърското движение за граждански права, оформило се в периода на 60-те и 70-те години, вече бе надрасло ерата на чичо Том. Водачите на негърските организации виждат вечността на проблема в рязката поляризация на две американски общества: чернокожо и бяло. За помирение помежду им вече е много трудно да се мисли. Тогава именно, в едно набелязано за събаряне доходно здание, незадоволяващо вече финансовия апетит на своя собственик, като неволни съжителители и последни наематели преди рухването на сградата се събират непознатите писатели, негър и бял — Уили и Хари Лесър. И в тази, иначе напълно нормална ситуация, ако е другаде, а не в Америка, изведнъж сякаш някой хвърля кибритена клечка и напрежението, неискано, ала тлеещо в зародиш, мигновено се възпламенява. Уили и Хари са свързани от общата си мечта — да бъдат писатели, и то добри писатели, да вложат целите си същества в книгите, които пишат, да пишат за неостаряващите надежди и блянове на хората. Но докато за белия Хари книгата е само още един начин да се покаже личността и да се надмогнат житейските затруднения, за черния Уили тя е нещо много повече, добива политически подтекст, превръща се в апел, в кредо, в своеобразен революционен манифест, съдържащ цялата палитра на една хармонично изградена теория. Разбира се, това е теория екстремна, но такава е, както поменях, идейната основа на негърското движение по това време. Крайни са схващанията на Уили, че е изключено някога да се постигне примирение между двете страни на конфликта, че „бялата литература“ за нищо на света не може да бъде като „черната“, но затова пък той изпитва някаква езически чиста радост от процеса на творчеството си.

Уили съзнава как от всяка поставена върху хартията дума се ражда черният човек, пише просълзен, както ни го показва Меламъд, обича словата, с които си служи, и немее от възторг, когато вижда хората и техните постъпки да оживяват в написания текст. Романът може да се приеме като един полуабстрактен трактат върху безсмислието на всякакви старания да се търси сближение между противните лагери. И това е наистина така: белият и черният няма никога да се разберат, дори да ги обединява една професия. Но в подтекста на Меламъд виждаме, че същото се отнася до всички, независимо от цвета на кожата им. Защото човекът е по начало орисан на самотност, на изолация, на неразбиране. Защото човекът е сам и на всички чужд, защото е остров, до който ничия ладия не може да спре. Заедно с това книгата разгъва в уж камерните случки на повествованието растящия расов конфликт, в който е дори опасно да се живее. Неслучайно Уили разсъждава, че родният ти дом е там, където няма да бъдеш убит. Но тъй като светът е пълен с хора, които пъплят по петите ти, без дори да знаят кой си, дом, следователно, никъде не съществува. Дотам стига Меламъд в необикновения си портрет на отчуждението, че отправя вината за това назад във времето до библейската зора, когато сам господ е бил длъжен да „запознае“ хората, вместо да ги оставя чужди помежду им. Ето къде се корени началото на расовия конфликт, според автора, но за черния Уили то отива още по-далеч — белите и черните са толкова различни, колкото биха били два различни вида същества. В своя разказ „Без сърце“ Уили излива силата на омразата си дори във физиологични различия. Героят на този разказ, чернокож, мечтае да убие някой бял, за да изяде сърцето му и да задоволи усещането си за физически глад. Но когато това му се удава, оказва се, че бялата жертва няма сърце. „Друга е дори физиологията на нашите усещания“ — направо казва той на Хари. Но „белият мозък“ на Хари не е в състояние да проумее това, той не разбира защо, според Уили, белият няма право да пише за черния. Уили вярва, че с книгите, които пише, подпомага негрите да ликвидират расизма и икономическото неравенство, че веднъж вече свободен, защото може да пише, той ще им помогне и те да извоюват свободата си.

Така авторът съзнателно довежда смъртната вражда, разпалваща се от най-незначителни причини, до напълно безсмислена крайност, при която едничкият възможен изход се оказва взаимоунищожението.

И Хари и Уили наистина се убиват един друг, неспособни да надскочат коварните пранги, с които ги стяга предразсъдъкът. Жестока е тази символика на Меламъд: самотата и омразата на тези две Америки водят до обща гибел, вековният спор, неразрешен досега, може да завърши само с взаимно физическо изстребление. Страшен в своята опомваща сила извод! Едно от паденията на Америка, поставящо избор без алтернатива.

Кръстан Дянков

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.